

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP– 4101-001-04/2014

P/14/018

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/018 – Zapewnienie mocy wytwórczych w elektroenergetyce konwencjonalnej
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Łukasz Urbanowicz, specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr 88439 z 5 maja 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Spółka Akcyjna ¹ , ul. Warszawska 165, 05-520 Konstancin-Jeziorna
Kierownik jednostki kontrolowanej	Henryk Majchrzak, Prezes Zarządu Spółki od 15 października 2010 r. W okresie od 30 listopada 2007 r. do 15 października 2010 r. Prezesem Zarządu była Stefania Kasprzyk. (dowód: akta kontroli str. 3-50)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie² działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

W okresie 2010-2014 (I półrocze) PSE S.A. podejmowały działania dostosowujące sieci przesyłowe do potrzeb sektora wytwórczego w elektroenergetyce konwencjonalnej. Na podstawie wydanych warunków przyłączenia oraz zawartych umów o przyłączenie, PSE S.A. umieszczały inwestycje sieciowe związane z danym źródłem wytwórczym w planach rozwojowych i inwestycyjnych. Inwestycje te były sukcesywnie realizowane.

PSE S.A. rzetelnie nadzorowały funkcjonowanie Krajowej Sieci Przesyłowej³. PSE S.A. jako Operator Systemu Przesyłowego (OSP) opracowywały wieloletnie prognozy bilansu mocy w KSE. Bilanse te wskazywały na możliwość wystąpienia w latach 2016 do 2019 niewystarczającej nadwyżki mocy dyspozycyjnej dostępnej dla PSE S.A. Podjęto w związku z tym działania zapobiegawcze.

W okresie objętym kontrolą PSE S.A. zachowywały wymagane parametry jakości energii elektrycznej. Do PSE S.A. nie wpłynął żaden wniosek od odbiorców energii o udzielenie bonifikaty w związku z niedotrzymywaniem standardów jakościowych.

¹ Dalej: PSE S.A. W dniu 9 stycznia 2013 r. zmieniono nazwę firmy z Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator Spółka Akcyjna na Polskie Sieci Elektroenergetyczne Spółka Akcyjna. Zgodnie z *ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 ze zm. Dalej: *Prawo energetyczne*) PSE SA pełnią funkcję Operatora Sieci Przesyłowych – dalej: OSP.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Dalej: KSE.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania PSE S.A. dostosowujące sieci przesyłowe do potrzeb sektora wytwórczego elektroenergetyki konwencjonalnej

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, na podstawie art. 9j ust. 6 *ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne*⁴, PSE S.A. wystąpiły czterokrotnie do przedsiębiorstw zajmujących się wytwarzaniem energii elektrycznej o dane, o których mowa w art. 16 ust. 20-22 *Prawa energetycznego* (z wyłączeniem danych techniczno-ekonomicznych). Spółka dysponuje danymi techniczno-ekonomicznymi, zawartymi w umowach o świadczenie usług przesyłowych, a ich zakres jest zgodny z *Instrukcją Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej* opracowaną przez PSE S.A. i zatwierdzoną przez Prezesa URE. Każdorazowo, wszystkie przedsiębiorstwa przyłączone do sieci przesyłowej przekazały wymagane dane. Dane dotyczące mocy osiągalnej i produkcji energii elektrycznej prezentowane były w układzie rocznym, do roku 2030. Podmioty posiadające źródła wytwórcze przekazały PSE S.A. stosowne plany modernizacyjne, natomiast podmioty planujące wybudowanie nowych źródeł przekazały dane dotyczące przewidywanej lokalizacji, rodzaju jednostki, paliwa podstawowego, planowanej daty uruchomienia, rodzaju instalacji redukcji emisji oraz stanu zaawansowania inwestycji.

W latach 2010-2014, dziesięć podmiotów zrezygnowało z budowy nowych jednostek wytwórczych planowanych do przyłączenia do KSE. W rezultacie rozwiązane zostały trzy umowy przyłączeniowe, a w sześciu przypadkach wytwórcy nie zawarli umowy o przyłączenie w wymaganym ustawą terminie, tym samym warunki przyłączenia wygasły. Z jednym przedsiębiorcą prowadzone są rozmowy o rozwiązaniu umowy o przyłączenie. W sytuacji, gdy PSE S.A. poniosły koszty na realizację przyłączenia, a umowy o przyłączenie zostały rozwiązane, koszty te zostały zwrócone operatorowi przez przedsiębiorstwa wytwórcze.

Czterech wytwórców (trzech, z którymi rozwiązane zostały umowy o przyłączenie oraz jeden, któremu wygasły warunki przyłączenia) poinformowało PSE S.A. o przyczynach rezygnacji z budowy nowych jednostek wytwórczych. Wśród wymienianych powodów były m.in. czynniki ekonomiczne, na które wpływały w szczególności kwestie dotyczące nieodpłatnych uprawnień do emisji CO₂, utrzymanie systemu wsparcia do współspalania węgla z biomasą, niepewność związana z prognozowanymi cenami energii elektrycznej na rynku hurtowym oraz cenami gazu wykorzystywanego jako paliwo, brak stabilnych regulacji prawnych dotyczących systemu wsparcia dla kogeneracyjnych źródeł energii. W wyjaśnieniach udzielonych w trakcie kontroli NIK wytwórcy podawali także jako powody zaniechania inwestycji m.in. niskie ceny energii oraz wysokie ceny paliwa gazowego.

Inwestycje w nowe konwencjonalne moce wytwórcze energii elektrycznej, które będą przyłączone do sieci przesyłowej, są planowane przez 21 przedsiębiorstw energetycznych. PSE S.A. zawarło umowy o przyłączenie z 17 wytwórcami, których źródła mają być uruchomione w latach 2015-2021. Czterech kolejnych przedsiębiorców otrzymało od PSE S.A. warunki przyłączenia. Łączna planowana moc źródeł wynosi od 14 397,25 MW do 14 757,25 MW. Wszystkie jednostki, za wyjątkiem bloku gazowo-parowego w Gorzowie⁵, będą jednostkami wytwórczymi centralnie dysponowanymi⁶ przez PSE S.A.

⁴ Dz.U. z 2012 r., poz. 1059 ze zm. Dalej: *Prawo energetyczne*.

⁵ Inwestycja realizowana przez PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A.

⁶ Dalej: JWCD.

Zgodnie z art. 7 i 7a oraz art. 16 ust. 1 i 2 *Prawa energetycznego*, na podstawie złożonych wniosków o określenie warunków przyłączenia do sieci przesyłowej dla nowych źródeł, PSE S.A. sporządzały ekspertyzy wpływu tych źródeł na system elektroenergetyczny, określające zakres rozbudowy sieci elektroenergetycznej niezbędny do przyłączenia i wyprowadzenia mocy.

Działalność inwestycyjna PSE S.A. polegająca na budowie, rozbudowie i modernizacji obiektów KSE oraz niezbędnej infrastruktury towarzyszącej, jest planowana poprzez opracowywanie oraz cykliczne aktualizowanie następujących dokumentów:

- a) Plan Rozwoju Sieci Przesyłowej oraz jego coroczne aktualizacje - w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną, przedkładany Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki celem uzgodnienia.
- b) Plan Zamierzeń Inwestycyjnych, opracowywany corocznie na kolejne 5 lat.
- c) Plan Inwestycji Rzeczowych, będący planem realizacyjnym, opracowywany corocznie na kolejny rok kalendarzowy.

Wydanie warunków przyłączenia stanowiło podstawę do wprowadzenia inwestycji do Planu Rozwoju Sieci Przesyłowej oraz Planu Zamierzeń Inwestycyjnych. Wprowadzenie inwestycji do Planów Inwestycji Rzeczowych następowało po zawarciu umowy o przyłączenie

Plany w zakresie przyłączania nowych źródeł były sukcesywnie realizowane w okresie objętym kontrolą NIK. Do dnia zakończenia kontroli w terminie przekazano do ruchu w KSE trzy inwestycje, zgodnie z umowami o przyłączenie. Były to inwestycje, dotyczące podłączenia bloku nr 11 o mocy 1075 MW w Kozienicach (którego uruchomienie planowane jest na dzień 31 lipca 2017 r.), tj. budowa stacji 400/220/110 kV Ołtarzew, modernizacja linii Kozienice-Mory/Piaseczno, modernizacja linii 220 kV w stacjach Kozienice, Mory, Piaseczno w celu dostosowania do nowych zdolności przesyłowych.

Planowane nowe konwencjonalne moce wytwórcze, korekty planów ich budowy, w tym przesunięcia w czasie realizacji oraz rezygnacje z inwestycji - były na bieżąco uwzględniane w planach PSE S.A.

PSE S.A. nie mają możliwości bezpośredniego wpływania na decyzje przedsiębiorstw w zakresie budowy źródeł wytwórczych energii elektrycznej, w tym wskazywania lokalizacji źródeł z punktu widzenia pracy KSE, jego bezpieczeństwa i dalszego rozwoju. Zgodnie z art. 16 ust. 8 *Prawa energetycznego*, PSE S.A. jest zobowiązane po raz pierwszy do opracowania do 11 września 2015 r.⁷ Planu Rozwoju Sieci Przesyłowej, zawierającego m.in. informacje o preferowanych lokalizacjach i strukturze nowych mocy wytwórczych, z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa pracy KSE.

PSE S.A. posiadają optymalne modele funkcjonowania KSE, opracowane w ramach analiz systemowych wykonywanych do oceny pracy systemu elektroenergetycznego w horyzoncie krótko i długoterminowym. Według oceny PSE, planowane obecnie przez inwestorów lokalizacje źródeł wytwórczych, zarówno nowych, jak i odtwarzających moce wycofywane w istniejących elektrowniach, są adekwatne do wielkości i struktury prognozowanego wzrostu zapotrzebowania na moc i energię elektryczną oraz przewidywanych warunków pracy systemu. Według wyjaśnień pana Cezarego Szweda, Członka Zarządu PSE S.A. łączna wielkość mocy aktualnie planowanych źródeł konwencjonalnych jest na tyle duża, że chwili obecnej nie jest zasadne wskazywanie przez PSE S.A. dodatkowych lokalizacji dla budowy kolejnych źródeł.

(dowód: akta kontroli str. 54-70, 90-287, 313-464, 476-1113, 1335-1438, 1454-1660)

⁷ Art. 17 ustawy z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy - *Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2013 r., poz. 984)

Ustalone
nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

.Ocena cząstkowa

Opis stanu
faktycznego

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zgodnie z wymogiem art. 16 ust. 8 *Prawa energetycznego*, Operator Sieci Przesyłowej, którym jest obecnie PSE S.A., jest zobowiązany do opracowania do 11 września 2015 r. Planu Rozwoju Sieci Przesyłowej, zawierającego m.in. informację o preferowanych lokalizacjach z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa pracy KSE.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Działania PSE S.A. w zakresie zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej

Realizując obowiązki wynikające z art. 9c ust. 2 pkt 9 i 16 *Prawa energetycznego* w zakresie określania i zapewniania dostępności odpowiednich rezerw zdolności wytwórczych na potrzeby równoważenia bieżącego zapotrzebowania na energię elektryczną z dostawami tej energii, a także opracowywania prognoz zapotrzebowania na energię elektryczną i moc w systemie elektroenergetycznym, PSE S.A. opracowywały wieloletnie prognozy bilansu mocy w KSE. W szczególności, zgodnie z art. 9c ust. 9a *Prawa energetycznego*, w I kwartale 2011 r. i w I kwartale 2013 r. PSE S.A. przedstawiły odpowiednie informacje Ministrowi Gospodarki.

Z danych będących w posiadaniu PSE SA wynika, że w latach 2015-2028 planowane jest wycofanie z eksploatacji istniejących JWCD o łącznej mocy 4 745 MW, co stanowi 12,5% sumy mocy osiągalnej w KSE na dzień 31 grudnia 2013 roku⁸. W tym okresie planowane jest także wycofanie z eksploatacji jednostek wytwórczych nie dysponowanych centralnie, o łącznej wartości mocy zainstalowanej 1 629 MW⁹, co stanowi 4,3% sumy mocy osiągalnej w KSE na dzień 31 grudnia 2013 roku

W ocenie PSE S.A.¹⁰, ze względu na rozstrzygnięte już przez wytwórców postępowania przetargowe lub duży stopień zaawansowania prowadzonych postępowań, z dużym prawdopodobieństwem do 2020 r. zostanie zrealizowana budowa nowych mocy konwencjonalnych JWCD o łącznej mocy 5 943 MW. PSE S.A. przyjęły w analizie bilansowej na podstawie „Programu polskiej energetyki jądrowej”¹¹ uruchomienie w Polsce w latach 2025-2026 dwóch bloków energetyki jądrowej o łącznej mocy 3000 MW. Uwzględniając harmonogram zmian mocy osiągalnej ze źródeł odnawialnych, utrzymanie obecnego potencjału elektrowni szczytowo-pompowych, średnioroczny wzrost zapotrzebowania na moc w latach 2012-2030 na poziomie 1,1%, możliwość stałego importu na poziomie 200 MW od roku 2016 oraz przy założeniu wymaganej nadwyżki mocy¹², w okresie od 2016 do 2019 r. nadwyżka mocy dyspozycyjnej nie będzie osiągała wymaganego poziomu. Bez zastosowania środków zaradczych największy niedobór wymaganej nadwyżki mocy według analiz PSE wystąpiłby we wrześniu 2016 r. i wyniósłby 2 584 MW¹³. Konieczne jest zatem zastosowanie środków zaradczych, które w ocenie PSE S.A.¹⁴ pozwolą na zbilan-

⁸ Według Raportu Roczno PSE za rok 2013 suma mocy osiągalnej w KSE wyniosła na dzień 31 grudnia 2013 roku 38 112 MW.

⁹ Dane na podstawie informacji uzyskanych przez PSE SA od wytwórców.

¹⁰ Według dokumentu pn. „Prognozy bilansów mocy” przekazany jako załącznik do wyjaśnień złożonych w dniu 6 czerwca 2014 r. przez pana Henryka Majchrzaka Prezesa Zarządu PSE S.A.

¹¹ Przyjętego Uchwałą Nr 15/2014 Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 2014 r. (MP z 2014 r., poz. 502)

¹² Na poziomie 18% wartości zapotrzebowania średniomiesięcznego z dni roboczych według dokumentu pn. „Prognozy bilansów mocy”.

¹³ Według najbardziej prawdopodobnego w ocenie PSE S.A. wariantu realistycznego przy wzroście zapotrzebowania na moc w latach 2012-2030 na poziomie 1,1% bez środków zaradczych OSP i budowy bloków w Turowie i Płocku o łącznej mocy 1098 MW.

¹⁴ Według dokumentu pn. „Prognozy bilansów mocy”

sowanie KSE z wymaganą nadwyżką mocy dyspozycyjnej co najmniej do 2023 r. oraz budowa bloków w Turowie i Płocku o łącznej mocy 1098 MW¹⁵, która może pokryć 42,5 % największego, przewidywanego niedoboru wymaganej nadwyżki mocy.

Podjęte dotychczas kroki zaradcze w celu zapewnienia wymaganej nadwyżki mocy wytwórczych od 2016 r.:

- PSE S.A. podjęły działania zmierzające do uruchomienia procedury przetargowej, której celem było pozyskanie dostępu do rezerwy interwencyjnej ze źródeł gazowych, budowanych w tym celu. Ze względu na wysoki koszt wprowadzenia analizowanych rozwiązań, co w konsekwencji przełożyłoby się na znaczny wzrost stawek opłat Taryfy OSP, PSE S.A. zdecydowały, w uzgodnieniu z Prezesem URE o poszukiwaniu innych rozwiązań. Zdecydowano o pozyskaniu dostępu do rezerwy interwencyjnej z istniejących źródeł konwencjonalnych będących JWCD (interwencyjna rezerwa zimna), które posiadają prawo do korzystania od dnia 1 stycznia 2016 r. z czasowego odstępstwa od standardów emisyjnych, a które ze względów technicznych, ekonomicznych oraz środowiskowych przewidziano do trwałego wycofania od roku 2016. Interwencyjna rezerwa zimna została wprowadzona do katalogu usług systemowych. Sumaryczna moc jaka została pozyskana przez OSP na lata 2016-2018 (z możliwością przedłużenia o kolejne dwa lata) to 830 MW mocy interwencyjnej rezerwy zimnej, co może pokryć 32,1 % największego, przewidywanego niedoboru wymaganej nadwyżki mocy. Stosowne umowy z wytwórcami zostały zawarte w grudniu 2013 r. oraz w marcu 2014 r. obejmując planowane do wycofania bloki energetyczne w elektrowniach: Dolna Odra (dwa bloki o łącznej mocy 454 MW), Stalowa Wola (blok o mocy 125 MW) i Siersza (dwa bloki o łącznej mocy 251 MW).
- Do katalogu usług systemowych wprowadzona została także usługa redukcji zapotrzebowania na polecenie OSP. PSE S.A., poprzez zawieranie z odbiorcami umowy o świadczenie usługi redukcji zapotrzebowania, mogą uzyskiwać dostęp do szybkiej rezerwy interwencyjnej w zakresie zmniejszenia odbioru energii. W marcu 2013 r. zostały zawarte pierwsze dwie takie umowy dotyczące interwencyjnej redukcji obciążenia o mocy 25/30 MW odpowiednio dla okresu zimowego i letniego oraz kolejne dwie umowy w lipcu 2014 r. o mocy 20 MW zarówno dla okresu zimowego i letniego. W lipcu 2014 r. Spółka ogłosiła kolejne postępowanie w tym zakresie.. Od 1 lipca 2014 r. odbiorcy mogą też składać oferty redukcji obciążenia w ramach mechanizmu rynku bilansującego.
- Od 1 stycznia 2014 r. zmodyfikowano zasady wyznaczania i rozliczania operacyjnej rezerwy mocy, poprzez wprowadzenie wynagrodzenia dla wytwórców za zdolności wytwórcze, stanowiące dostępną dla OSP nadwyżkę mocy ponad moc objętą umowami sprzedaży energii. Wynagrodzenie dla wytwórcy wyznaczone jest w szczególności w oparciu o jego koszty¹⁶. Zmiany te zwiększają opłacalność wytwarzania energii elektrycznej, co może stanowić zachętę do inwestowania w nowe źródła lub przedłużenia okresu pracy jednostek planowanych do wycofania.

Niezależnie od zastosowania podstawowych środków zaradczych, mogą wystąpić okresy, w których będzie zachodziła konieczność wykorzystania przez PSE S.A. dodatkowych bieżących operatorskich środków zaradczych poprawy bilansu umożliwiających uzyskanie łącznej mocy 900 MW, co może pokryć 34,8 %

¹⁵ Poza budową bloków o łącznej mocy 4 845 MW w następujących lokalizacjach: Stalowa Wola, Włocławek, Gorzów , Koźminice, Opole, Jaworzno.

¹⁶ Decyzja Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z 10 grudnia 2013 r., DRR – 4320 – 2(27)/2010/2013.JRz.

największego, przewidywanego niedoboru wymaganej nadwyżki mocy, w tym: uruchomienie 300 MW rezerw mocy w jednostkach wytwórczych niebędących JWCD, okresowa praca z przeciążeniem dająca dodatkowe 100 MW, operatorski import energii o mocy 300 MW oraz zmiana harmonogramu remontów JWCD poprawiająca bilans o 200 MW. Są to środki doraźne, a możliwość skorzystania z nich nie jest pewna i wynika z ich bieżącej dostępności. OSP może skorzystać z tych środków w perspektywie średnioterminowej. Z tego względu środki te nie są uwzględniane w długookresowych analizach bilansów mocy w KSE.

- OSP poprzez zakup usługi dyspozycyjności jednostek wytwórczych nie będących JWCD zapewnia minimalne, niezbędne z punktu widzenia bezpieczeństwa pracy KSE, wielkości generacji mocy czynnej oraz mocy biernej w poszczególnych miejscach KSE. PSE S.A. zawiera umowy z wytwórcami, których jednostki muszą produkować energię w ilościach zdeterminowanych przez względy bezpieczeństwa funkcjonowania KSE. Umowy o świadczenie usługi dyspozycyjności jednostek wytwórczych zawierane są obecnie na okresy roczne i zapewniają wymaganą z punktu widzenia bieżącego bezpieczeństwa KSE dyspozycyjność określonych jednostek wytwórczych. W grudniu 2013 r. PSE S.A. wszczęły postępowania o udzielenie zamówienia na świadczenie usługi dyspozycyjności jednostek wytwórczych. Umowy zostały zawarte z Dalkia Poznań Zespół Elektrociepłowni S.A., PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A., PGNiG TERMIKA S.A., Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A., ENEA Wytwarzanie S.A., EDF Wybrzeże S.A., Elektrociepłownia Nowa Sarzyna Sp. z o.o. W marcu 2014 r. PSE S.A. zwróciły się do 42 wytwórców, posiadających jednostki wytwórcze nie będące JWCD o mocy osiągalnej 20 MW i wyższej, z prośbą o wskazanie wielkości niewykorzystanych zdolności produkcyjnych, w okresie od kwietnia 2014 r. do grudnia 2015 r., przy uwzględnieniu planów produkcji energii elektrycznej i ciepła. PSE S.A. wybrały dziewięciu wytwórców, z których pięciu wyraziło zainteresowanie wzięciem udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego na świadczenie usługi dyspozycyjności jednostek wytwórczych. PSE S.A. planują wszczęcie w 2014 r. i w kolejnych latach postępowań w celu zakupu usługi dyspozycyjności wytwórców o mocy osiągalnej 20 MW i wyższej.
- Usługa pracy z przeciążeniem, polegająca na pracy jednostki wytwórczej z obciążeniem powyżej jej mocy osiągalnej świadczona jest na rzecz OSP w ramach porozumień w sprawie warunków świadczenia usług systemowych, które stanowią wyodrębnioną część umów o świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej. W ramach świadczonej na rzecz OSP usługi pracy z przeciążeniem, dostępne jest obecnie około 100 MW. PSE S.A. prowadzi działania ukierunkowane na zwiększenie zakresu mocy dostępnej w ramach tej usługi.
- Operatorski import energii, poprawiający bilans o 300 MW, jest bieżącym środkiem zaradczym poprawy bilansu mocy, realizowanym na podstawie umów z operatorami sąsiednich systemów elektroenergetycznych w celu przywrócenia bezpiecznych warunków pracy systemu. Uruchomienie importu jest uwarunkowane wcześniejszym wyczerpaniem dostępnych środków zaradczych. Pomoc może być zamówiona co najmniej 20 minut przed rozpoczęciem realizacji, a jej udzielenie nie może powodować zagrożenia dla systemu OSP udzielającego pomocy. Czas trwania dostawy i wielkość mocy jest ustalana przez dyspozytorów, w zależności od możliwości partnera udzielającego pomocy oraz dostępnych zdolności przesyłowych. PSE S.A. mają zawarte cztery umowy na czas nieokreślony, regulujące zasady reali-

zacji dostaw awaryjnych z operatorami systemów energetycznych: czeskim, słowackim, niemieckim i szwedzkim.

- Współpraca międzyoperatorska jest realizowana również poprzez koordynację działań czterech OSP: Polski, Dani, Szwecji i Niemiec w celu utrzymania bezpiecznej pracy systemów i polega na jednoczesnej zmianie grafik wymiany międzysystemowej. Efektem jest wymuszanie przepływu o pożądanej wielkości mocy i kierunku, umożliwiające odciążenie połączeń międzysystemowych.
- Odpowiednia zmiana harmonogramu remontów JWCD, poprzez uzgodnienie zgodnie z art. 9j ust. 4 *Prawa energetycznego* zmiany terminów części remontów. Zmiana pozwoli na uzyskanie efektu wynoszącego 200 MW dodatkowej mocy w KSE w okresach przewidywanego zwiększonego zapotrzebowania.
- PSE S.A. umożliwia import energii na teren Polski poprzez udostępnianie zdolności przesyłowych na połączeniach transgranicznych z sąsiednimi krajami w maksymalnej wysokości przy zachowaniu bezpieczeństwa pracy sieci, w tym na połączeniach z Niemcami, Czechami, Słowacją, Szwecją oraz Ukrainą.
- PSE S.A. uczestniczą w pracach mających na celu przygotowanie regulacji dla wspólnego rynku dla regionu Europy Środkowo-Wschodniej, które ułatwią uczestnikom rynku uzyskanie zdolności przesyłowych dla realizacji swoich kontraktów handlowych, w tym importu energii z krajów sąsiednich.
- Zakończenie pierwszego etapu budowy połączenia elektroenergetycznego Polska–Litwa planowane jest na 2015 r., a jego realizacja umożliwi przesył mocy w wysokości 500 MW. PSE S.A. oraz OSP Litwy pracują obecnie nad uzgodnieniem umowy międzyoperatorskiej, która będzie przewidywała możliwość realizacji dostaw energii na prośbę OSP, który oceni stan swojego systemu jako awaryjny.
- Połączenie KSE z Ukrainą 750 kV¹⁷, wyłączone z ruchu w 1993 r., jest obecnie rozważane po kątem ponownego uruchomienia po uzgodnieniu ze stroną ukraińską przyszłego charakteru jego pracy. W czerwcu 2012 r. PSE S.A. wysłały do NPC Ukrenergo projekt porozumienia, które miało określić zasady współpracy oraz działania w celu wyboru docelowego wariantu odbudowy połączenia oraz podpisania umowy na realizację odbudowy. Na początku grudnia 2013 r. PSE S.A. otrzymały informację z NPC Ukrenergo, że porozumienie zostało przesłane do Ministerstwa Energetyki i Przemysłu Węglowego Ukrainy.
- W celu zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci w zachodniej części KSE, podjęto działania mające na celu ograniczenie zjawiska przepływów nieplanowanych i minimalizacji ich negatywnych skutków. PSE S.A. oraz operator niemiecki podpisały umowy dotyczące w szczególności skoordynowanej inwestycji w przesuwniki fazowe na połączeniach transgranicznych Polska-Niemcy oraz zasad ich eksploatacji. Realizacja umowy zwiększy możliwości wymiany energii elektrycznej, w tym importu z Niemiec do Polski do poziomu 500 MW. Realizowana przez PSE S.A. rozbudowa zachodniej części KSE wpłynie na przyrost zdolności wymiany międzysystemowej, w tym importu do poziomu około 2 000 MW.
- PSE S.A. realizują projekt, polegający na wdrożeniu narzędzi do optymalnego zarządzania pracą systemu elektroenergetycznego w zakresie bezpieczeństwa pracy systemu oraz minimalizacji kosztów dostaw energii do odbiorców. Spółka opracowuje rozwiązania taryfowe mające na celu reduk-

---

¹⁷ Rzeszów – Chmielnicka.

cję szczytowego zapotrzebowania na moc w KSE poprzez wprowadzenie różnicowanych cen w ciągu doby w celu nakłonienia odbiorców do przesunięcia odbioru ze szczytu zapotrzebowania KSE na inne godziny. Wdrożenie pierwszych działań planowane jest w taryfach OSP i OSD na 2015 r. PSE S.A. uczestniczy w pracach Towarzystwa Gospodarczego Polskie Elektrownie na forum którego analizowane są możliwości zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w Polsce poprzez wprowadzenie rynków mocy. W wyniku prowadzonych prac powstał raport pn. „Możliwości zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w Polsce poprzez wprowadzenie rynków mocy i mechanizmów mocowych”. PSE bierze udział w regionalnych inicjatywach prowadzenia skoordynowanych działań operatorskich na obszarze kilku krajów.

Działania przedstawione powyżej, dotyczące środków zaradczych, stanowią kontynuację działań OSP poddanych kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w 2013 r. W odniesieniu do lat 2009-2013 (I półrocze) zostały one pozytywnie ocenione w wystąpieniu pokontrolnym¹⁸ i informacji o wynikach kontroli¹⁹. Działania te, w ocenie NIK pozwolą na uniknięcie zagrożenia okresowych niedoborów mocy w szczytach zapotrzebowania o ile nie przekroczy ono prognozowanego oraz o ile nie wystąpią nieprzewidziane zdarzenia zmniejszające moc dyspozycyjną.

W ocenie PSE S.A. w celu zapewnienia nadwyżki mocy dyspozycyjnej na wymaganym poziomie konieczna jest budowa nowych, dodatkowych mocy konwencjonalnych o mocy 1 243 MW, poza budową nowych mocy konwencjonalnych o mocy 5 943 MW, które zostaną w ocenie Spółki zrealizowane z dużym prawdopodobieństwem do roku 2020²⁰, oraz budowa mocy w energetyce jądrowej.

Obecnie stosowane przez PSE S.A. umowy o świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej oraz *Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej* zawierają zapisy regulujące kwestie jakości energii elektrycznej, które określone są jako: warunki ciągłości i niezawodności dostarczania energii elektrycznej oraz parametry jakościowe energii elektrycznej i są zgodne z *rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego*²¹. W okresie 2010-2014 do PSE S.A. nie wpłynął żaden wniosek o udzielenie bonifikaty w związku z niedotrzymywaniem standardów jakościowych przez PSE S.A., która zgodnie z zapisami Taryfy na energię elektryczną PSE S.A. przysługuje odbiorcom usług przesyłania.

W PSE S.A. funkcjonują systemy nadzoru nad pracą KSE zapewniające monitorowanie ciągłości zasilania odbiorców energii elektrycznej. Parametry jakości napięcia energii elektrycznej dostarczanej do odbiorców są monitorowane w obiektach PSE S.A. o największym znaczeniu w procesie przesyłu energii. Są to stacje elektroenergetyczne uczestniczące w wymianie transgranicznej, zlokalizowane w pobliżu obiektów wprowadzających duże zakłócenia do sieci przesyłowej oraz zasilające duże aglomeracje miejskie. System obejmował na koniec I kwartału 2014 r. 31 spośród 103 obiektów PSE S.A., w których zainstalowane zostały 72 urządzenia pomiarowe, spełniające wymagania określone w krajowych i międzynarodowych normach dla przyrządów przeznaczonych do prowadzenia rozliczeń w zakresie dotrzymywania parametrów jakości energii. PSE S.A. dysponuje także urządzeniami mobilnymi,

¹⁸ Wystąpienie pokontrolne, KGP – 4101-02-03/2013.

¹⁹ Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i bezpieczeństwa elektroenergetycznych sieci przesyłowych, P/13/055/KGP.

²⁰ Bloki energetyczne w następujących lokalizacjach: Stalowa Wola, Włocławek, Gorzów, Koźminice, Opole, Jaworzno, Turów, Płock.

²¹ Dz. U. Nr 93 poz. 623 ze zm.

które mogą być instalowane w dowolnych miejscach KSE. Urządzenia monitorujące pozwalają na ocenę jakości napięcia w całej sieci najwyższych napięć.

(dowód: akta kontroli str. 54-56, 71-89, 260-312, 379-384, 465-475, 1114-1334, 1439-1453, 1661-1752)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Wobec nie stwierdzenia nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od formułowania wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli*²² kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie uмотywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek poinformowania
NIK o sposobie wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK* proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 16 września 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Kontroler
/-/ Łukasz Urbanowicz
Specjalista kp.

Dyrektor
/-/ Sławomir Grzelak

²² Dz. U. z 2012 r., poz.82, ze zm.